

PASAULIO SIELOS ATKŪRIMAS

arba

KOSMOPOLIS PAGAL FIDELERĮ

Davidas Fideleris pristato naują knygą „*Pasaulio sielos atkūrimas: mūsų gyvas ryšys su gamtos intelektu*“ nuoširdžiu pokalbiu su savo sena pažįstama, budiste Joana Harcourt-Smith*.



Jų pažiūros, kaip galima suprasti, labai artimos. Davidas Fideleris labai garsus mokslininkas, filosofas, religijų tyrinėtojas. Jis aprėpia savo pasaulėžiūra ne šimtmečius, o tūkstantmečius ir parodo žmonijos pasaulėjautos kaitą ir rezultatus. Gaila, kad šio autoriaus knygos vis dar neišverstos į lietuvių kalbą. Būtent tokių knygų, kaip gaivaus oro gurkšnio, šio šio pasaulio pavargėliams labai trūksta. Taigi, Joana Harcourt-Smith kelia klausimus:

Ar Pasaulis dar turi sielą?

Davidas Fideleris. Tradicinis graikų požiūris į pasaulį ir kosmosą laikėsi Vakarų kultūros istorijoje maždaug aštuonis šimtus metų ir buvo tradicija galvoti, kad mūsų planeta ir visas kosmosas yra gyva siela, gyva būtybė ir intelekto apraiška. Šiuo metu vis dar laimi dekartiškas požiūris į Pasaulį. Kalbėti apie gamtos intelektą kai kam vis dar yra drąsu, keista, o juk senovėje graikams ši gamtos intelekto ir sielos idėja tilpo žodyje *psyche*. Žodis *psyche* reiškė gyvenimą. Stebėdami pasaulį graikai pamatė visokius pasikartojančius augalų, įvairių organizmų vystymosi modelius. Jie visi – modeliai ar formos – atsirado iš gamtos pasaulio. Kur yra forma, ten yra ir kokios nors problemos sprendimo strategija. Kur strategija – ten ir intelektas. Taigi, graikams Pasaulio sielos idėja reiškė aktyvią galią generuojančią formą, esančią pasaulyje. Tai buvo įprastas anuomet kosmoso ir mūsų planetos vaizdas, o, prasidėjus mokslinei revoliucijai, žmonės pradėjo modeliuoti Visatą kaip mašiną. Ir, gerai žinote, kad tai turėjo pražūtingų pasekmių mūsų santykiams su Žeme.

Man patinka analizuoti abu požiūrius, – juk iš mechanicistinės pasaulėžiūros išplaukė ir gerų dalykų. Ir vienas iš tų gerų dalykų buvo *didėjantis žmogaus savarankiškumo jausmas*, kuris, mano nuomone, yra teigiamas. Individai vystėsi psichologiškai, tapo savarankiškesni, bet, deja, tas geras dalykas nuvedė per toli. Mechanistinės pasaulėžiūros Pasaulio vizija buvo tam tikra prasme naudinga, bet ir gana žalinga. Dabar esame situacijoje, kai daugelis žmonių nesijaučia esantys gyvojo pasaulio dalimi. Gamtą vadiname „aplinka“. Tai labai šaltas, sterilus, beveik medicininis terminas: tarsi gyventume šioje aplinkoje. Tai klinikinė būseną. Žmonės nebejaučia, kad gyvena Gamtoje...Bent jau dauguma žmonių.



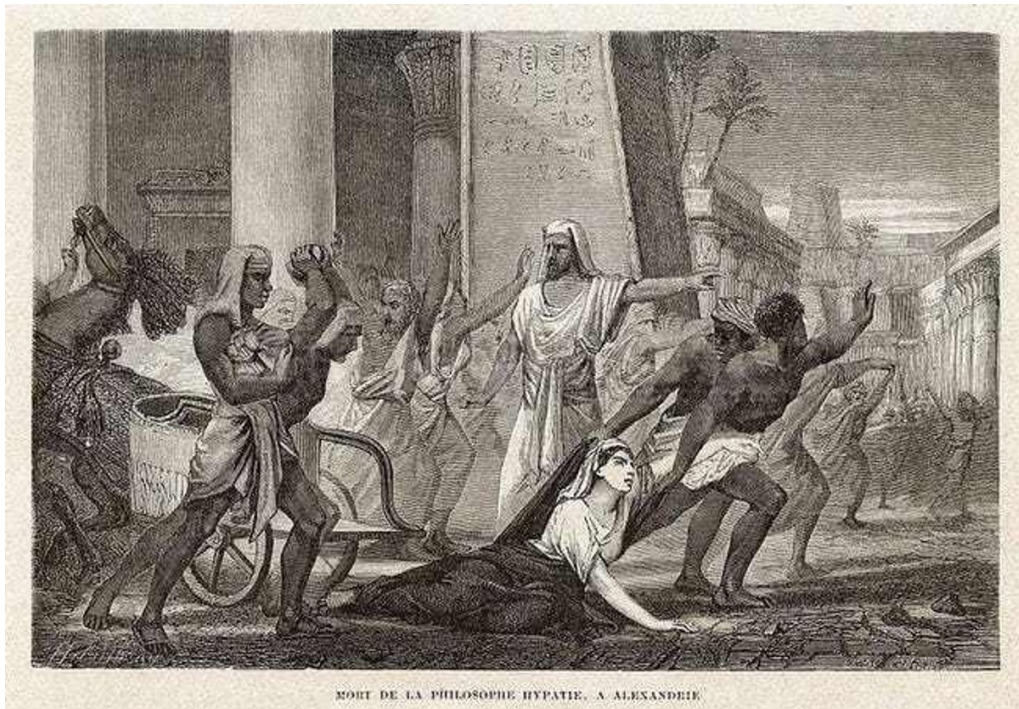
Ką rodo Hipatijos nužudymas?

Davidas Fideleris. Hipatijos nužudymas* buvo bandymas nuslopinti senovės žinias...Platonas pirmasis pavartojo „Pasaulio sielos“ terminą, o graikų kalboje tai reiškė *Kosmoso sielą*. Platonas sakė, kad Visata yra „viena gyva būtybė, kurioje telpa visos gyvos būtybės“. Tai buvo „viena visuma“. Taigi, tam tikra prasme tai buvo labai moderni idėja, nes dabar jau ir mokslas kalba apie holistinę filosofiją arba organizmo filosofijos idėją. Mes žinome, kad organizmai veikia holistiškai. Platonas lygiai taip pat žiūrėjo į pasaulį.

Deja, praėjus bemaž 2000 metų Dekartas tarė savo žodį: „Aš aprašiau šią žemę ir iš tikrųjų visą regimą pasaulį kaip mašiną“. Tai jo žodžiai. Taigi jūs galite palyginti abu požiūrius: Platono ir Dekarto. Du skirtingi požiūriai į Pasaulį. Grįžtant prie graikų filosofų, kurie pasaulį laikė protingu organizmu, reikia prisiminti dar vieną mokyklą – atomistus. Iš jų gavome „atomo“ terminą. Atomistai laikė pasaulį mažų dalelių rinkiniu, kuris kažkaip susijungė, ir susijungus dalelėms, atsirado gyvybė. Kai mokslinės revoliucijos metu gimė mechanicistinė pasaulėžiūra, ji iš tikrųjų grįžo prie senovės atomizmo idėjos. Tam tikra prasme tai buvo atomizmo atgaivinimas. Iš tiesų, „nieko naujo po saule“, ir tai tiesa.

Platonui ir pitagoriečiams kosmoso grožis buvo ypač svarbus. Kai stebime gamtos grožį, jis mums kažką sako. Pats žodis *kosmosas* mums primena Pitagorą, – būtent jis Visatą pavadino Kosmosu, nes Visata yra graži. Žodis „kosmos“ reiškia „puošmena“

arba „grožis“. Iš jo kilęs žodis *kosmetika*. Taigi, idėja, kad pasaulis yra gražus, buvo labai svarbus dalykas.

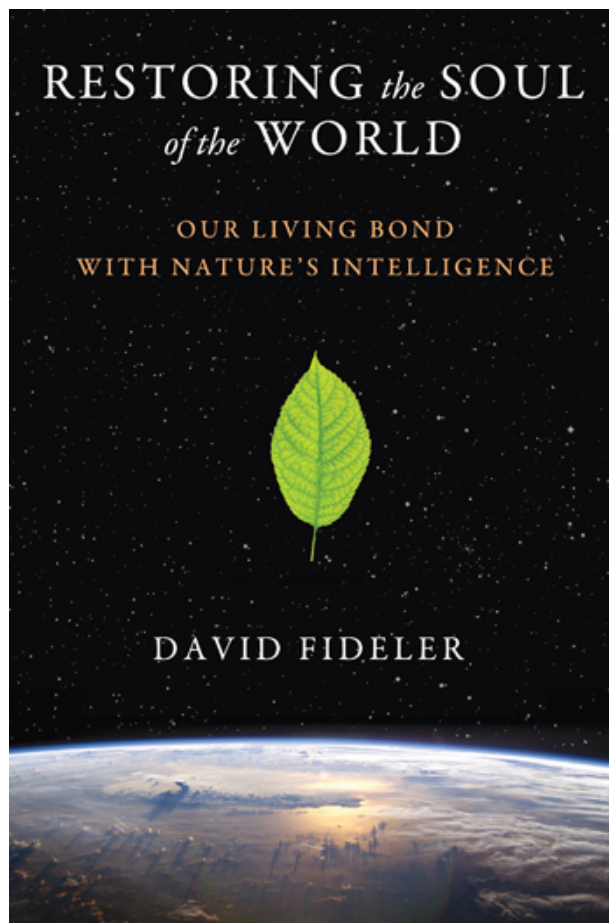


Iki šiol pasaulis laikosi dvejopos tiesos požiūrio į Visatą: viena vertus, turime mokslą, o iš kitos pusės – vertybinį pasaulį. Mokslas nepaiso vertybinio požiūrio. Mokslas teigia: „Mes susiduriame su empiriniais reiškiniais, o vertybinių – nėra.“ Tačiau senoji Kosmoso idėja, manau, neklydo: faktų ir vertybių pasauliai negali būti atskirti, nes pats grožis yra vertybė. Tai nėra kažkoks išradimas. Tai kosminio modelio požymis. Kai tą grožį patiriame ir suvokiame, jaučiame vienybę su didesne kosmine tvarka, kurios dalis esame. Kai naikiname gamtos grožį, tarkime, vardan ekonominės pažangos ar dar ko nors, tai labai pavojinga. Tokiu būdu mes sunaikiname vieną iš giliausių ryšių, kuriuos turime su natūralia tvarka.

Gėris, empatija labai susiję su grožio patirtimi. Užuojauta ir empatija reiškia „jausti kartu“. Manau, kad grožio jausmas atveria užuojautos ir empatijos jausmą didesniai pasauliui. Man pasisekė, jog vaikystėje gyvenau gamtos apsuptyje, tarp medžių, gyvūnų ir žvaigždėtų naktų. Todėl labai domėjausi astronomija. Sokratas teisingas: „nustebimas yra visos filosofijos pradžia“. Platonas sakė, kad žvaigždžių stebėjimas naktį įkvepia mus giliau suvokti pasaulio ir visatos tvarką.

Pensilvanijos universitete studijavau senovės filosofiją, senovės graikų religiją ir panašius dalykus. Augdamas įsitraukiau į knygų skaitymą, labai domėjausi tuo, apie ką kalbėjome anksčiau...apie Pitagorą, kuris sakė, kad kosmose graži tvarka...Vėliau daug skaičiau apie mechanistinę pasaulėžiūrą ir mokslo revoliuciją. Kodėl nusprendžiau rašyti šį darbą, yra ta, kad visa ši Pasaulio sielos ir gamtos intelekto idėja kilo iš graikų filosofinės tradicijos. Išstudijavau tai nuodugniai ir pamačiau, kokias pasekmes sukėlė mechanistinė pasaulėžiūra. Taigi pajutau, kad turiu

prisiimti asmeninę atsakomybę ir parašyti knygą „Pasaulio sielos atkūrimas“, kurioje gyvosios gamtos idėja ir gamtos sumanymas atsekamas nuo seniausių laikų iki šių dienų.



Viskas prasideda nuo žvaigždžių šviesos?

Davidas Fideris. Toks yra pirmasis mano knygos sakinytis, nes jis kilo iš vaikystės prisiminimų, „kai naktį ėjau keliu ir mačiau visas žvaigždes, ir kokia tai buvo fantastiška patirtis“. Knygoje jis pasakoja apie žvilgsnį į Paukščių Tako galaktikos širdį, ...buvimą tokioje vietoje, kur taip tamsu, kad iš tikrųjų gali pamatyti milijonus ir milijonus žvaigždžių apšviestą žemę. Savo knygoje pasakoju apie patirtį, kai būdamas trisdešimties susidomėjau astronomija. Turėjau fantastišką kompiuterizuotą teleskopą ir atsidurdavau... po visiškai tamsiu dangumi. Tada žvelgiau į Paukščių Tako galaktikos širdį...

Mintis, jog „viskas prasideda nuo žvaigždžių šviesos“, kilo iš intuicijos, nes, grįžęs į seniausias civilizacijas, atradau, kad visas mokslas ir filosofija iš tikrųjų kilo iš dangaus kontempliacijos. Ir aš vadinu šį reiškinį kosmologiniu impulsu, kuris kilo iš mūsų noro suprasti savo vietą Visatoje. Ir tai įkvėpė studijuoti filosofiją, religiją ir mokslo gimimą, nes ankstyviausiomis formomis visi tie dalykai buvo vieningi. Jie visi kalbėjo apie žmogaus norą suprasti savo vietą Visatoje.

Prie ko privedė individualizacija?

Davidas Fideleris. Buvo ir gerų dalykų, kurie išplaukė iš mechanicistinės pasaulėžiūros. Pavyzdžiui, nebūtų šio pokalbio, jei ne ši nuostabi nauja technologija (*video forma*). Man darė įtaką vienas mokslininkas ir mąstytojas, Ričardas Tarnas*, knygos „Vakarų proto aistra“ autorius. Jis buvo mano doktorantūros dėstytojas. Minėta jo knyga mane įkvėpė imtis šio darbo. Vienas dalykas, kurį suvokė Richardas Tarnas, yra stiprūs ryšiai tarp psichologinių modelių, kuriuos matome žmogaus raidoje kalbant apie individus, ir būtent tie modeliai atsispindi didesnėse kultūros raidos laiko skalėse. Mes išgyvename sąmonės vystymosi etapus, kai iš vaiko tampame suaugusiais. Panašūs pokyčiai vyko ir žmonijos psichologinėse būsenose platesniu mastu. Žmonės, gyvenę prieš tūkstančius metų, neturėjo tokio gerai išvystyto Dekarto ego, kaip mes šiandien. Richardas Tarnas mano, kad jei pažvelgtume į ankstesnes kultūras, pamatytume, kad jos iš tikrųjų turėjo neįtikėtiną ryšį su gamta, tačiau tuo pat metu veikė nesąmoningai. Jų santykis su gamtos pasauliu buvo mistiškas, nes nebuvo jokių tvirtų skiriamųjų linijų tarp psichikos ir didžiulio pasaulio. Ir tada, kai žmonės individualizuojasi, prasideda ego raida, mes jaučiamės atskirti nuo pasaulio. Dabar į pasaulį žiūrime kaip į objektą. Šis etapas buvo būtinas, kad galėtumėte vėl susijungti su pasaulio gelme.

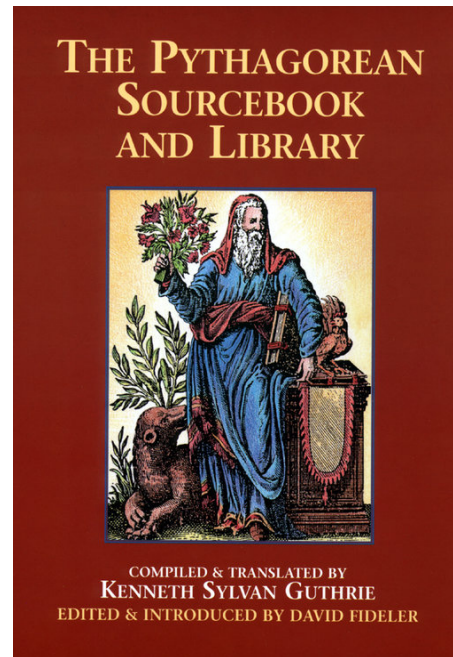
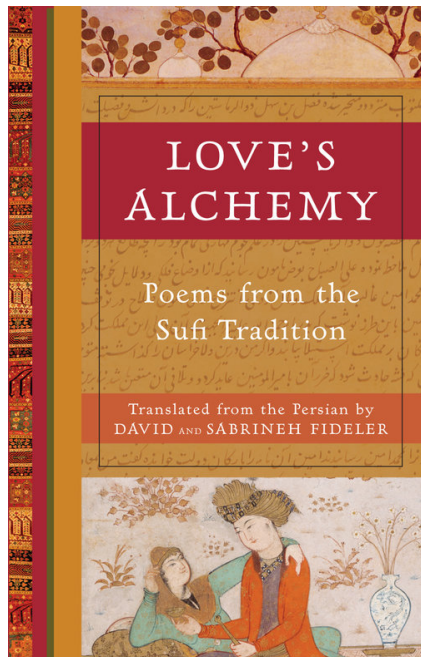
Ričardas Tarnas pastebėjo tuos Vakarų istorijos tarpsnius ir sąmonės modelius, juose atsispindinčius. Tuo aš taip pat tikiu. Manau, kad tai labai graži idėja. Taigi, jei pažvelgsite į tai tokiu kampu, pamatysite, kad gyvename vidutinio amžiaus krizės metu (juokiasi), mūsų civilizacijos požiūriu. Mes turėjome atsiskirti nuo pasaulio, kad suprastume pasaulį giliau, kad kada nors ateityje galėtume vėl integruoti savo gyvenimą į Kosmosą. Tikėkime, kad taip ir nutiks.

Reintegracija į gamtos pasaulį ir išsivysčiusių asmenybių suvokimas, kad esame visko dalis, – graži idėja.

Davidas Fideleris. Mano knygoje yra skyrius, kuriame kalbu apie žiūrėjimą pro teleskopą ir žvaigždžių stebėjimą. Aš tai mačiau dėka technologijų ir mokslo. Taigi, viskas turi dvi puses. Tikrai mes padarėme daug žalos pasauliui savo technologijomis. Tačiau mes taip pat sugebėjome suprasti fizinį pasaulį daug giliau ir tiksliau nei bet kas anksčiau. Tiesą sakant, viską, ką žinome apie didelio masto Visatos struktūrą, sužinojome tik per pastaruosius šimtą penkiasdešimt metų. Per tą laikotarpį mes išmokome daugiau nei visos ankstesnės žmonių kartos kartu paėmus. Taigi, tikimės, kad turėsime išminties mokyti iš gamtos tokiu būdu, kad jos nesunaikintume. Ričardas Tarnas teigia, kad „mūsų civilizacija dar tik užgimsta“...mes matome gimstant kažką naujo. Jis prisipažįsta, kad jam labai įdomu tyrinėti pasaulėžiūras. Mes žiūrime į pasaulį nesąmoningai, mūsų pasaulėžiūra daro įtaką mūsų santykiams su kitais žmonėmis ir Gamta. Mūsų pasaulėžiūra formuoja mūsų kultūrą. Taigi, tam tikra prasme mes esame savo pasaulėžiūros produktai...Daugeliui žmonių labai sunku mąstyti apie savo pasaulėžiūrą, nes ji yra tokia artima, kad lieka nesąmoninga. Tai tarsi vanduo, kuriame plaukioja žuvis. Jos apsuptos vandens ir jo nemato.

Ankstesnėse kultūrose šventyklos buvo statomos taip, kad jos atitiktų žvaigždžių išsidėstymą danguje ir tai buvo vienas iš būdų derinti savo gyvenimą su Pasaulio ir Kosmoso gyvenimu. Man pasirodė, kad labai naudinga sugrįžti ir pažvelgti į ankstesnių kultūrų pasaulėžiūras. Žvaigždės, mitai ir kultūra buvo susiję integruotos pasaulėžiūros požiūriu. Šventyklų vietos buvo kaip mokslinės observatorijos šiuolaikine prasme, bet ir instrumentai, kuriuos kultūra naudojo ritualams ar magijai, siekiant suderinti kultūrą su didžiuoju Pasauliu“.

Papasakokite apie „Cosmopolio“ projektą.



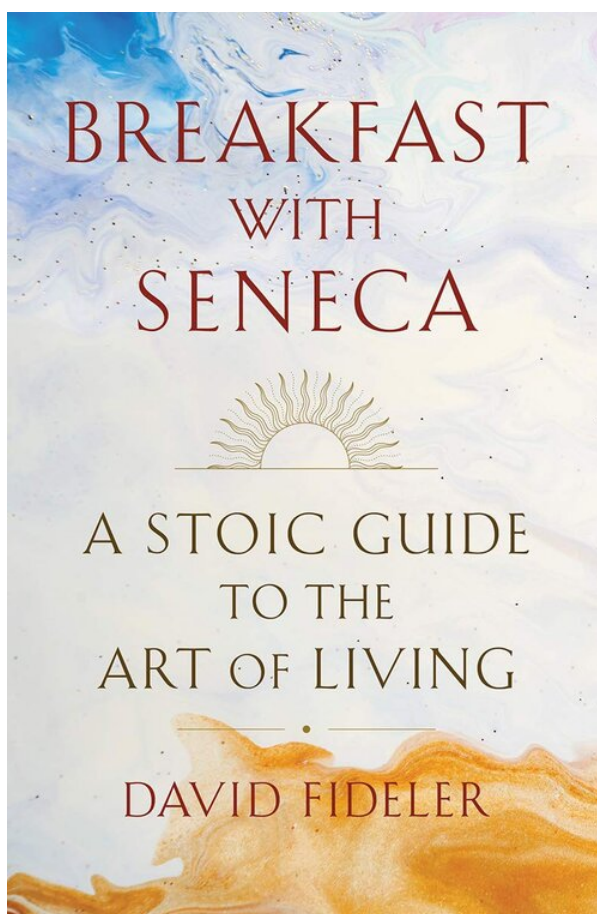
Davidas Fideleris. Turiu svetainę pavadinimu „Cosmopolis Project“ – tai yra įvairių mano atliktų tyrimų rezultatas. Jaučiu didelę aistrą humanitariniams mokslams ir man rūpi skleisti humanitarinių mokslų idėjas į gyvenimą ir visuomenę. Jaučiu, kad humanitariniai mokslai pasuko klaidingu keliu: pirminė humanitarinių mokslų paskirtis buvo padėti mums tapti pasaulio piliečiais, kultūriškai raštingais, gyventi prasmingą gyvenimą, tobulėti kaip žmonėms. Tačiau dėl daugelio dalykų, kurie nutiko akademiniam pasaulyje, ta humanitarinių mokslų vizija buvo iš esmės prarasta. Su draugu surengėme nedidelį simpoziumą, kuris vyko Atėnuose. Simpoziumo tema buvo „Humanitariniai mokslai, transcendentinė patirtis ir švietimo ateitis“.

Žodis *transcendentas* turi skirtingas reikšmes, bet mes vartojame jį paprasčiausia reikšme, turėdami omenyje **priklausymo realybei, kuri yra didesnė už mus pačius, patirtį**. Tai buvo ypač svarbu stoikams ir kitiems filosofams. Aš manau, kad šiandien mums labai svarbu, kad mes priklausome realybei, kuri išeina už mūsų riboto „aš“ ir apima visą pasaulį arba visą planetą, sudarančią gyvąją bendruomenę. Nes jei neturėtume priklausymo *didesnei realybei jausmo*, iš tikrųjų negalėtume vadintis etiškais žmonėmis.

Stoikai sakė, kad priklausome pasaulinei bendruomenei – kosmopolitui, kuris tęsiasi už mūsų ribų, – bendram intelektui, vienijančiam žmones, nes mylime kitus žmones ir likusį pasaulį. Taigi, aš tikrai manau, kad tai yra pagrindinė idėja. Jei būsimė etiški žmonės, taip pat ir geri kosminiai piliečiai čia, Žemėje, turėsime suprasti, kad priklausome *kažkam*, kas yra didesnis už mus pačius.

Ką filosofui reiškia etika?

Davidas Fideleris. Filosofijos pasaulis yra keistas, nes filosofai sugalvoja skirtingų dalykų apibrėžimus su sudėtingais terminais. Tada jie jūsų klausia: „Ar tu X, Y ar Z? Į kokią kategoriją patenkate ir kokia tikėjimo sistema vadovaujatės?“ Man etika yra daug paprastesnė: tai mūsų pagrindinis santykis su pasauliu ir suvokimas, kad priklausau didesnei realybei ir sąmoningam gėrio bei dorybės siekimui.



Graikai turėjo žmogaus klestėjimo idėją – *eudaimonia*. Man žmogaus klestėjimas taip pat reiškia gyvenimą klestinčiame pasaulyje. Juk jei gyvename mirusiame pasaulyje, mes nelabai klestime kaip žmonės. Taigi, aš taip žiūriu į etiką. Ir aš tikiu, kad yra kažkas panašaus į tai, kuo tikėjo Platonas, kad yra kažkas panašaus į Gėrį... Ir aš manau, kad tai atsispindi gyvų organizmų struktūroje [ir jų veikime].

Tai dar kartą parodo, kad faktų ir vertybių pasauliai nėra atskirti vienas nuo kito, – iš tikrųjų, jie yra sujungti, nes jei pažvelgsime į gyvų organizmų struktūras, jie įkūnija gėrio ir harmonijos modelius, leidžiančius jiems veikti geriausiais įmanomais būdais. Senovės filosofai ir kiti rašytojai pabrėžė, kad organizmai, įkūnijantys šiuos gėrio ir

harmonijos modelius, daro juos gražius. Tai sugražina mus prie pasaulio Grožio idėjos.

Etikos problema yra ta, kad praktikoje ji yra sudėtinga; ir net jei tikite gėrio archetipu, kaip tikėjo Platonas, priimti individualius etinius sprendimus dažnai būna sunku net ir žinant esminę gėrio prigimtį. Bet kai kalba eina apie konkrečias situacijas ir etinius sprendimus, jie tampa sudėtingi. Taigi ne visada galite būti tikri, kad priimate geriausią sprendimą.

Koks jūsų požiūris į religiją, o, tiksliau, į Abraomo religiją...

Davidas Fideleris. Kai mokiausi mokykloje, studijavau krikščionybės kilmę, nes susidomėjau gnosticizmu ir man pasirodė, kad labai įdomu, kaip istoriškai formavosi krikščionybė. Lankiau Pensilvanijos universitetą, kur galėjome ją studijuoti kaip istoriją. Nebuvo jokios teologijos ar kažko panašaus, – tai buvo labai malonu, kad Mičigane to nebuvo. Aš studijavau mistiką krikščioniškoje ir islamo tradicijoje.

Žodis *religija* etimologiškai reiškia „*susieti iš naujo*“. Taigi, aš manau, kad pati religija yra kažkas vertingo, nes jos idėja yra *būti susijusiems su kosmosu* arba turėti *priklausymo didesnei realybei jausmą*, o tai, mano manymu, mums, žmonėms, yra labai svarbu mūsų vystymuisi. Religija interpretuojama įvairiais keistais ir neįprastais būdais, – ir kartais tai neduoda labai malonių rezultatų. [Juokiasi]

Kalbant apie Abraomo religiją, – mano knygoje yra skyrius apie monoteistinę ir politeistinę vaizduotę. Įdomu, kad visos Vakarų pasaulio monoteistinės religijos – galima sakyti, pati Abraomo tradicija, kilo iš dykumos aplinkos. Ten vyrauja tendencija nebūti apsuptam gausios augmenijos. Dykumoje viskas labai paprasta: ten dangus ir žemė, kuria vaikštai, o naktį – žvaigždės. Manau, kad gyvenimas tokioje aplinkoje gimdo tam tikrą Dievo įvaizdį.

Kas yra vaizduotė?

Davidas Fideleris. Dievą įsivaizduojame skirtingais būdais. Ir manau, kad monoteistinėje vaizduotėje yra keletas gerų aspektų. Bet jei pažiūrėtume istoriškai, toje tradicijoje vyko nemažas psichologinis susiskaldymas. Todėl susidarė daug priešybių porų, sukeliančių smurtą. Ir tose tradicijose tai matosi.

Aš manau, kad tai padeda apibendrinti. Tai matome ne tik islamo tradicijoje, bet ir visose monoteistinėse tradicijose. Pagrindinė islamo tradicijos idėja yra *tawhid* arba *dieviškoji vienybė*. Ir tai yra grynas monoteizmas. Tačiau problema ta, kad islamo tradiciją ištiko didžiulė krizė, kuri tęsiasi šimtmečius, nes yra dvi visiškai skirtingos dieviškosios vienybės interpretacijos. Ir jos duoda du, visiškai skirtingus rezultatus.

Vienas islamo tradicijos dieviškosios vienybės aiškinimas remiasi tuo, kad egzistuoja dieviškoji vienybė, apimanti visą pasaulį ir visą kūriniją. Ir tai atsispindi sufizme, kuris laikosi požiūrio, kad pasaulyje egzistuoja dieviškoji vienybė ir kad ji mus apima. Manau, kad tai yra pirminė islamo tradicijos prasmė, nes Korane yra ją patvirtinančių eilučių. Pavyzdžiui, yra labai graži eilutė, kurioje sakoma: „Kur

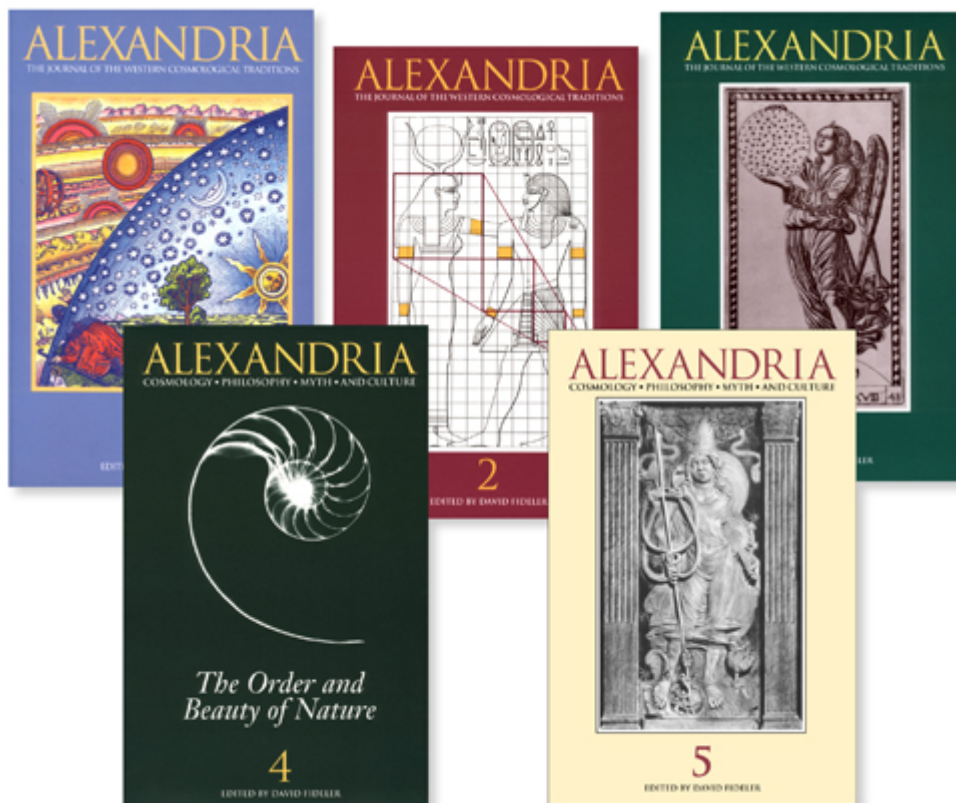
pasiusi, ten yra Dievo veidas“. Tai labai gražu. Korane yra kitų minčių, pavyzdžiui, kad pasaulis pilnas dieviškumo.

Tačiau egzistuoja ir visiškai kitoks dieviškosios vienybės aiškinimas: „kadangi Dievas yra vienas, Dievas yra visiškai atskirtas nuo Visatos“. Ir tame, vėlesniame aiškinyje, nėra jokio tiesioginio kontakto, santykio ar ryšio su Dievu, – tik per įstatymų sistemą.

Matote, kaip skiriasi tie du požiūriai! Jie veda prie dviejų, visiškai skirtingų, socialinių pasekmių, nes vienas aiškinimas sukuria teisinę sistemą, kurioje žmonės sako, ką galite ir ko negalite daryti, kas yra *halal ir haram*, o tai leidžia žmones bausti. Kitas požiūris, kai dieviškumas apima visą Visatą ir yra Čia. Jis veda prie taikios monoteistinės tradicijos aiškinimo.

Tą pagrindinę dichotomiją, manau, tikrai rasite ir judaizme bei krikščionybėje. Taigi, nuo to priklauso, kaip ta pati religija gali sukurti visiškai skirtingus rezultatus. Dabartinės islamo tradicijos žmonėms sunku suprasti, kuris aiškinimas yra teisingas, nes [islame] nėra centrinės valdžios, kuri pasakytų žmonėms, kas yra teisinga.

Tai atsispindi mano knygoje. Nors aš apie tai nerašiau, bet yra struktūrinis panašumas tarp vienos islamo interpretacijos – ekstremistinio vahabitų požiūrio, kai dieviškumas nėra visatos dalis ir mechanistinės mokslinės revoliucijos pasaulėžiūros. Joje dievas taip pat nebuvo Visatos dalis. Jis buvo atskirtas. Ryšį su Dievu galite turėti tik per islamo teisinę sistemą, o mokslinė revoliucija buvo pagrįsta matematinių gamtos dėsnių atradimu, kurie, kaip buvo manoma, egzistuoja Dievo prote. Tai yra tiesioginė paralelė tarp tų dviejų struktūrų.



Taigi, pakanka suvokti dieviškojo atsiskyrimo ar atskirties nuo pasaulio idėją, ir jo pasaulyje nebelieka, tai neišvengiamai veda prie kokio nors smurto. Tai galite pamatyti ir Vakarų tradicijoje, pavyzdžiui, F. Bacono* raštuose, kuriuos aptariu knygoje. Jis skelbė, kad mes turime tapti „gamtos šeimininkais ir valdytojais“, „kankinti paslaptis“ gamtos ir paversti gamtą „žmonijos verge“, – tai labai žiaurūs žodžiai. Toks mąstymo būdas paskatino pažangos mitą. Tarp žmonijos ir gamtos pasaulio, kurio dalis esame, kilo nesąmoningas karas.

Paskutiniame knygos skyriuje kalbu apie tai, kaip galėtų atrodyti nauja pasaulėžiūra, ir grįžtu prie ankstesnės idėjos apie žmones, kurie palaiko terapinius ir bendradarbiavimo ryšius su gamtos pasauliu, siekdami priartinti pasaulio vaisius. Aš tikiu, kad turime matyti save ne kaip „gamtos šeimininkus ir valdytojus“, o kaip gamtos bendradarbius. Nors idėja mokytis iš gamtos yra labai, labai sena, idėja bendradarbiauti su gamta taip pat yra mūsų vakarietiškos tradicijos dalis. Visi gyvi daiktai įkūnija intelektą ir gali išgydyti save. Jei sugebėsime bendradarbiauti su gamtos intelektu, galime padėti atkurti gyvasias Žemės sistemas.

Nemanau, kad yra kokių nors technologinių ir greitų iškilusių problemų sprendimo būdų. Tačiau visi gyvi daiktai įkūnija intelektą ir gali išgydyti save. Jei sugebėsime bendradarbiauti su gamtos intelektu, galime padėti atkurti gyvasias Žemės sistemas. Paskutiniame knygos skyriuje kalbu apie kai kuriuos žmones, kurie dirba šia kryptimi. Tai be galo žavu, nes jie dirba su gyvais organizmais, siekdami išvalyti užterštus vandens telkinius ir pašalinti kancerogenus... **Vienintelis dalykas, kurį sužinojome per pastaruosius tris šimtus metų nuo mokslinės revoliucijos pradžios, yra tai, kad mes neturime ekologinės krizės sprendimo būdo. Jei sugebėsime išgirti Žemę ir dirbti su gamtos intelektu, galime padėti pasauliui atgauti savo vaisingumą.**

.....

*Joana Harcourt-Smith – apie ją daug informacijos wikipedijoje.

*Visas interviu – cosmopolisproject.org

* **Richard Theodore Tarnas** (1950m) yra šveicarų kilmės kultūros istorikas ir astrologas, žinomas dėl savo knygų „Vakarų proto aistra: supratimas apie idėjas, kurios suformavo mūsų pasaulio vaizdą“ ir „Kosmosas ir psichika: naujojo pasaulio požiūrio užuominos“. Tarnas yra Kalifornijos integracinių studijų instituto filosofijos ir psichologijos profesorius ir jo filosofijos, kosmologijos ir sąmonės studijų programos įkūrėjas.

***Hipatija ir graikai** pasaulį laikė organizmu. Ar tai kirtosi su krikščionišku požiūriu į kūriniją? Tikrai ne. Krikščionių teologai tame išvelgė pavojų ir baimės vedini ėmė naikinti visa, kas buvo susiję su pagoniška praeitimi ir...patys prisidėjo prie Dievo kūrinijos naikinimo. **Hipatija** (apie 370 m. – 415 m. Aleksandrijoje) – senovės Graikijos mokslininkė, astronomė bei filosofė neoplatonikė. Laikoma pirmąja moterimi matematike. Parašė Platono, Aristotelio ir kitų graikų filosofų, astronomų, matematikų veikalų komentarus. Apie Hipatijos gyvenimą žinoma mažai. Jis gimė matematiko Teono šeimoje, kuris buvo Aleksandrijos mokyklos mokytojas, kuris tikriausiai mokė ir savo dukrą. Buvo žiauriai nužudyta koptų krikščionių fanatikų minios.

*Senovės graikų filosofas **Platonas** gyveno 422-347 m.pr.m.e.

F. Baconas - Naujųjų laikų empirizmo bei eksperimentinio mokslo pradininkas, anglų filosofas (1561-1626)